

Bučin, R. *Klasifikacijski sustavi u spisovodstvu uprave u Hrvatskoj. Povijesni razvoj i suvremene tendencije*. Doktorska disertacija. Zagreb : Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012. IX + 331 str.

Opće je poznato kako su državna uprava, javne službe, lokalna uprava i samouprava stvaratelji najvećih količina spisa. Oni su ujedno i najčešći korisnici tih spisa, pa im je zbog toga potreban dobar klasifikacijski alat koji bi im omogućio brže i efikasnije pretraživanje. Prostor Hrvatske je kroz povijest doživio razne političke promjene koje su nužno uvjetovale i one upravne. Bez poznavanja historijske kontekstualizacije, analiza spisovodstvenih klasifikacijskih sustava mnogobrojnih uprava na području Hrvatske kroz povijest nije moguća. To je u svojoj disertaciji obranjenom 2012. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu uspješno učinila Rajka Bučin, arhivska savjetnica i načelnica Odsjeka za novije arhivsko gradivo Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu.

Disertacija se sastoji od ukupno pet poglavlja uz koja su dodane i sljedeće sažetke: Sažetak (I); Summary (II-VI); Sadržaj (VII-IX); Uvod (1-5), Zaključak (301-303); Arhivski izvori i obavijesna pomagala (304-306); Službene publikacije, pravni propisi i norme (307-312), Literatura (313-328), Životopis (329), Popis radova (330-331).

U prvom poglavlju *Teorijske osnove klasifikacije u spisovodstvu* (6-39) obrađeni su opći pojmovi kao što su klasifikacija ili razredba te njezina funkcija u spisovodstvu, kao i u oblikovanju arhivskih načela i primjena u obradi arhivskoga gradiva. U drugom dijelu prikazani su tipovi klasifikacijskih ili razredbenih planova, vrste spisa koje se pojavljuju u spisovodstvu i njihov odnos prema klasifikaciji, te uredske evidencije i njihova uloga u odnosu na klasifikacijske planove. Treći dio poglavlja donosi pregled najznačajnijih radova i teorijskih utjecaja na razvoj uredskog poslovanja i oblikovanje spisovodstvenih klasifikacijskih planova. Radove koji se odnose na uredsko poslovanje i organizaciju registratura autorica prati od 16. st. nadalje, sve do suvremenih istraživanja i radova sve više usmjerenih na metapodatke.

Drugo poglavlje *Divergentnost povijesnog razvoja organizacije i klasifikacije spisa* (40-59) slijedi opći povijesni pregled razvoja spisovodstvenih sustava u tijelima javne uprave s nastojanjem da se utvrde izvori i tipologija tih sustava. Kao ishodišta u razvoju klasifikacijskih sustava istaknuta su područja njemačkih zemalja i Habsburške Monarhije, s višestoljetnom tradicijom predmetnih registraturnih planova korištenih za odlaganje spisa u registraturama. U drugom dijelu prikazan je utjecaj Univerzalne decimalne klasifikacije (UDK), koja se razvija od 1895, na oblikovanje klasifikacijskih planova u spisovodstvu, a naročito u Njemačkoj. Također je prikazana organizacija i klasifikacija spisa u SAD-u od kraja 19. st., u Kanadi od 1945. i u Australiji.

Razvoj klasifikacije spisa na području Hrvatske (60-250) najopširnije je poglavlje disertacije. Na sistematičan način obrađen je povijesni razvoj spisovodstvenih klasifikacijskih sustava na području Hrvatske u razdoblju od 18. do 21. stoljeća. Iznimka su jedino područja Vojne krajine, Istre te grada i kotara Rijeke u razdoblju od 18. do 20. st., koja su izostavljena iz detaljnije analize. Ističemo samo neke od karakteristika pojedinih spisovodstvenih sustava. Kao bitna novina kod klasifikacijskih sustava Habsburške Monarhije ističe se organiziranje predmetnog spisa, u fizičkom obliku poznatom pod imenom *Stammzahl*, matica ili korjeniti broj (str. 73). Za vrijeme Kraljevine SHS u pogledu uredskog poslovanja primjetne su dvije tendencije: dio institucija i dalje je poslovao prema ustaljenim modelima iz vremena Austro-Ugarske

Monarhije, dok su institucije vezane uz središnja ministarstva u nešto većoj mjeri usvojile novi način rada. Uredsko poslovanje narodnooslobodilačkih odbora (NOO-a) nije vođeno dosljedno, a nastala dokumentacija je fragmentarno sačuvana. Poglavlje završava opisom poslovanja pojedinih ministarstava RH u razdoblju od 1990. do 2010.

U četvrtom poglavlju *Suvremena stremjenja u oblikovanju klasifikacijskih planova* (251-283) navedene su spisovodstvene norme nacionalnog i međunarodnog značaja. Prva od njih, Međunarodna norma za upravljanje spisima: ISO 15489 temelji se na ideji tzv. funkcionalne klasifikacije odnosno klasifikacije poslovnih aktivnosti. Nakon toga slijede norme za upravljanje elektroničkim dokumentima i klasifikacijama, poput Modela zahtjeva za upravljanje elektroničkim zapisima - MoReq u Europskoj Uniji ili onih na području Velike Britanije, SAD-a i Australije, kao i sheme metapodataka te metapodatkovne norme. U drugom dijelu prikazane su i prilagodbe nacionalnih sustava upravljanja spisima suvremenim kretanjima u SAD-u, Kanadi, Australiji i Njemačkoj. Poput prethodnog, autorica i četvrto poglavlje završava hrvatskim primjerom, navodeći (ne cjelovite i nekonzistentne) pokušaje reforme sustava uredskog poslovanja i pristupa klasifikaciji spisa u Hrvatskoj od 1991. godine.

Konceptualni i funkcionalni razvoj klasifikacijskih sustava na području Hrvatske (284-300), naslov je posljednjeg, petog poglavlja. Razvoj klasifikacije i organizacije spisa na području Hrvatske prikazan je kroz više povijesnih upravnih razdoblja, te se može svesti na nekoliko modela koji ne poštuju strogi slijed upravnih i društvenopolitičkih promjena. Kao prvi u nizu navodi se koncept predmetne registrature koji je razvijen u Habsburškoj (Austro-Ugarskoj) Monarhiji. U međuratnom razdoblju predmetna se klasifikacija postupno napušta te se sve više poseže za numeričko-kronološkim pristupom. U ovom poglavlju prikazana su obilježja tih modela, kao i razvoj sustava u pogledu posebnih zadataka koje podupire klasifikacija. Drugi dio poglavlja posvećen je sređivanju gradiva u arhivima odnosno prikazu mogućnosti i ograničenja klasifikacijskih sustava, te numeričko-kronoloških sustava organizacije spisa na primjerima iz hrvatske arhivistike.

Radoslav Zaradić

Pavliček, V. *Arhivsko gradivo terezijanske urbarijalne regulacije Varaždinske županije*. Doktorska disertacija. Zagreb : Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012. XV + 266 str.

Disertaciju *Arhivsko gradivo terezijanske urbarijalne regulacije Varaždinske županije* doktorandica Vida Pavliček, arhivska savjetnica i voditeljica Odjela sređivanja arhivskoga gradiva u Državnom arhivu u Varaždinu, uspješno je obranila 2012. godine pod mentorstvom dr. sc. Josipa Kolanovića, umirovljenog ravnatelja Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu.

Navedenu sintezu čine: Podatci o mentoru (I), Sažetak (II), Summary (III-XVIII), Ključne riječi (IX), Key words (X), Sadržaj (XI-XV), Uvodni dio (1-17), sedam poglavlja, Zaključak (251-252), Izvori i literatura (253-259), Popis priloga i ilustracija (260-262), Popis kratica (263), Životopis (264), Popis objavljenih radova (265-266).

Prvo poglavlje nosi naslov *Kontekst nastanka dokumenta* (18-63). Autorica nas u njemu uvodi u vrijeme Habsburške Monarhije i vladavine Marije Terezije. Pod utjecajem doktrine katedralizma, Bečki dvor nastoji provesti jednu od najznačajnijih